

Op den Rösheuvel

stichting voor funerair erfgoed
en cultuur in Valkenswaard

Aan de grens van 't aardsche leven
vangt het ware leven aan;
Daarom zij ons doel en streven
naar dat leven op te gaan.

BELEIDSPLAN 2020

INHOUD

1. Inleiding.....	2
2. Stichting “Op den Rösheuvel”.....	3
3. Bestaande begraafplaatsen.....	4
4. Verdwenen begraafplaatsen.....	9
5. Educatie, recreatie en toerisme.....	10
6. Adviserende taak voor zowel overheid als particulieren.....	11
7. Werken buiten het aandachtsgebied.....	11
8. Samenwerkingen.....	12
9. Financiën.....	12
10. Communicatie en promotieactiviteiten.....	13
11. Verzekeringen.....	14
12. Nawoord.....	14

Bijlagen

1. Statuten van de stichting
2. Beschrijving van de begraafplaatsen
3. Plattegrond oude begraafplaats

1. Inleiding.

In een ministerieel schrijven van 1985 werd aandacht gevraagd voor het cultureel erfgoed van en op begraafplaatsen waarin het volgende werd gesteld. De dodencultuur (funeraire cultuur) is een zeer wezenlijk onderdeel van de cultuur van een volk. Ook uit geschiedkundig oogpunt verdient de ontwikkeling van deze cultuur aandacht omdat zij een bron oplevert voor onze kennis van de thans tot het verleden behorende maatschappij. Talloze grafmonumenten en epitaphen op de begraafplaatsen en in en rond onze kerkgebouwen als ook de begraafplaatsen en kerkhoven zelf getuigen van belangrijke historische ontwikkelingen en personen. Er kan in dit verband onderscheid worden gemaakt tussen begraafplaatsen of delen van begraafplaatsen, die van belang kunnen zijn vanwege

- hun ligging, b.v. rondom een kerkgebouw, waardoor zich een historische relatie tussen gebouw en kerkhof voordoet;
- hun aanleg, om geschiedkundige, cultuurhistorische en/of tuinarchitectonische relatie waarden;
- de zich op het terrein bevindende bouwwerken (kapel of aula) of andere immobilia (hekwerk, toegangspoort); en afzonderlijke grafmonumenten, graftombes en sierurnen van:
 - bijzondere personen of families;
 - een opvallende architectonische kwaliteit.

Voorts is het van belang te onderkennen, dat zich een kentering aan het voordoen is in het denken over het maatschappelijk functioneren van begraafplaatsen. Oudere begraafplaatsen, die te midden van bebouwing zijn komen te liggen, bieden ook de mogelijkheid tot wandelen en bezinning.

Vastgesteld kan worden, dat begraafplaatsen en grafmonumenten nog steeds een zeer belangrijk deel van ons nationale en culturele erfgoed vormen, die het besef van en de band met het eigen verleden levendig houden.

De stichting is in het leven geroepen om primair binnen het grondgebied van de gemeente Valkenswaard te waken over het funerair erfgoed en het te behouden. Zij stelt zich bovendien tot doel het bewustzijn daarvan uit te dragen en een platform te zijn voor allen die zich bezighouden met funeraire cultuur, zowel in het verleden alsmede in het heden.

Om sturing en richting te geven aan het handelen van de stichting is het noodzakelijk te komen tot een nader uitgewerkt beleidsplan. Een dergelijk plan tracht een blik te geven op alle activiteiten en initiatieven die de stichting de komende jaren wil initiëren en uitvoeren. Daarin wordt ook beleidsmatig een keuze gemaakt in de prioritering daarvan en de wijze waarop het bestuur denkt de financiering daarvan veilig te stellen. We leven in een dynamische wereld met tal van ontwikkelingen die ook hun invloed of weerslag hebben op het doen en laten van de stichting. Om bij te blijven in die ontwikkeling zijn monitoring, evaluatie en bijsturing de sleutelwoorden. Het beleidsplan is daarom ook een dynamisch stuk dat regelmatig zal moeten worden geactualiseerd.

Bij het aantreden van de stichting in 2012 is ook een beleidsplan opgesteld, maar na acht jaar is het plan toe aan actualisering.

Welnu, thans is het zover dat de stichting haar tweede beleidsplan kan presenteren. Een plan waarmee het bestuur denkt en hoopt haar doelstelling op een voortvarende wijze te kunnen aanpakken en uitvoeren. Het plan is een dynamisch stuk dat regelmatig actualisering en onderhoud behoeft. Het bestuur meent met het thans voorliggend plan de komende vijf jaar vooruit te kunnen. Ondergeschikte wijzigingen en aanpassingen zullen wellicht frequenter plaats moeten vinden.

2. Stichting “Op den Rösheuvel”.

Vanaf 2000 is onze huidige voorzitter als ambtenaar bij de gemeente Valkenswaard nauw betrokken geweest bij de renovatie en instandhouding van de Oude Begraafplaats. Hij gaf in die functie ook aansturing aan een groep enthousiaste vrijwilligers die zich wilden inzetten voor het behoud van de oude grafmonumenten. Bij diens pensionering in 2011 was er geen geschikte opvolging binnen de gemeentelijke organisatie. Hij heeft vervolgens voorgesteld zijn werkzaamheden onder te brengen in een stichting met als oogmerk de zorg voor de oude begraafplaats ook voor de toekomst optimaal veilig te stellen.

Op 28 juni 2011 heeft het college van burgemeester en wethouders het volgende besloten:

- in principe in te stemmen met de oprichting van een stichting ten behoeve van met name het monumentale beheer van de oude begraafplaats;
- geen afgevaardigde voordragen als lid van het stichtingsbestuur;
- de kosten verband houdende met het oprichten van de stichting ten laste brengen van de exploitatie van het beheer van de oude begraafplaats;
- na oprichting van de stichting in samenspraak komen tot het afsluiten van een beheersovereenkomst en hieraan een budget koppelen op basis van budgettaire neutraliteit voor onze gemeente.

3

2.1 Oprichting van de Stichting “Op den Rösheuvel”

Na bekendwording van deze principebenadering door het college van burgemeester en wethouders van Valkenswaard is het initiatief voor een stichting opgepakt door de leden van het toenmalige bestuur, de heren Van Dijk, Coolen en Toussaint. Er werd besloten een stichting op te richten die zich in brede zin zou gaan bezighouden met funerair erfgoed en funeraire cultuur binnen Valkenswaard.

Als naam voor de stichting werd gekozen voor “Op den Rösheuvel”. Deze naam is afgeleid van het toponiem voor de locatie van de Oude Begraafplaats.

Vervolgens is op 1 februari 2012 de Stichting “Op den Rösheuvel” bij notariële akte opgericht.

De stichting heeft als werkterrein de gemeente Valkenswaard en heeft ten doel het bevorderen van:

- *de fysieke instandhouding van funeraire waarden, zowel op zichzelf alsmede hun ruimtelijke context;*
- *de kennis op het gebied van funeraire cultuur;*
- *de beleving van funeraire waarden op recreatief, toeristisch en educatief terrein.*

De Stichting tracht dit doel te bereiken door:

- *zich in te zetten voor het fysieke behoud van waardevolle begraafplaatsen en grafmonumenten;*
- *het bevorderen en uitdragen van de kennis van de funeraire cultuur, in het bijzonder die van het werkgebied door bijvoorbeeld het verzorgen van voordrachten en rondleidingen;*
- *het uitbrengen van publicaties, dan wel het bevorderen en/of ondersteunen daarvan;*
- *het geven van adviezen op funerair en/of daarmee verband houdend ruimtelijk gebied aan bestuursorganen, rechtspersonen en particulieren zo mogelijk tevens door deelname aan commissies;*
- *medewerking te verlenen aan inventarisaties, opstellen van waarderingen en het opstellen van redengevende omschrijvingen in het kader van*

Statutair gevestigd te Valkenswaard

KvK. reg. 54606004

bank: Rabo rek. NL85RABO 0171 6815 41

website: www.opdenrosheuvel.nl

correspondentieadres: de Borchgravestraat 29

5503 SE Veldhoven

E-mail: info@opdenrosheuvel.nl

bescherming van funerair erfgoed zowel op grond van privaatrechtelijke overeenkomsten als op grond van publiekrechtelijke wet- en regelgeving.

2.2 Bestuursleden en vrijwilligers.

Het bestuur van de Stichting bestaat thans uit de volgende personen:

- de heer W.L.P. Coolen, voorzitter;
 - de heer H.C.M. Toussaint, secretaris en penningmeester;
- als vrijwilliger ter ondersteuning van het bestuur en beoogd bestuurslid is mevrouw M. Boei per 1 januari 2020 aangetreden.

Voor de uitvoering van haar uitvoerende taken is de Stichting mede afhankelijk van de inzet van vrijwilligers. Er heeft zich een groep vrijwilligers geformeerd die zich inzet voor het onderhoud en daar waar nodig restauratie van grafmonumenten op het monumentale deel van de Oude Begraafplaats.

De volgende vrijwilligers zijn op dit moment actief voor de Stichting:

- de heer C. Meulendijs, tevens coördinator
- de heer J. Poos
- de heer A. Muller
- de heer H. van de Paal
- de heer G. Verhees
- de heer F. Vervoort
- de heer W. van Leeuwen

Aanvankelijk was er nog veel onduidelijk omtrent het bestaansrecht van de stichting en de omvang van haar werkzaamheden. Er waren en zijn immers ook nog weinig vergelijkende initiatieven. Inmiddels is daar door de ervaring meer zicht op gekomen. De aanvankelijke keuze voor een slanke, maar enthousiaste en slagvaardige organisatie is gebleken goed te voldoen en wordt daarom gecontinueerd. Mochten de ontwikkelingen in de toekomst de behoefte aan uitbreiding doen gevoelen, dan wil het bestuur daar alsnog naar kijken en passende besluiten in nemen.

3. De bestaande begraafplaatsen

De gemeente Valkenswaard die naast Valkenswaard ook bestaat uit de kernen Dommelen, Borkel en Schaft heeft op dit moment 5 begraafplaatsen. De Oude Begraafplaats en Eikenhof zijn de gemeentelijke begraafplaatsen, Dommelen en Borkel zijn de parochiebegraafplaatsen en dan is er ook nog het Britse Ereveld aan de Luikerweg dat overigens voor een deel op het grondgebied van de gemeente Bergeijk ligt.

3.1 De Oude Begraafplaats

Hoe oud de begraafplaats is, is niet met zekerheid bekend. Wel zeker is dat hier kort voor 1500 de middeleeuwse kerk van Valkenswaard werd gebouwd. Deze kerk is in gebruik gebleven tot 1860 toen er een nieuwe kerk op de Markt in gebruik werd genomen. De contouren van de kerk zijn in de vorm van bestrating herkenbaar gemaakt. Diverse keren werd de begraafplaats uitgebreid. Sinds 1900 is er een afzonderlijke protestantse begraafplaats. In die tijd werd de begraafplaats voor de eerste keer grootschalig uitgebreid door de aanleg van een afzonderlijke katholieke begraafplaats. Veel prominente Valkenswaardenaars vonden hier ook hun laatste rustplaats waaronder Karel Mollen, de laatste valkenier en hele families uit de

sigarenindustrie. Het oudste nog aanwezige grafmonument is er een uit 1847. Het betreft het graf van de Engelsman Richard Hammond die hier in 1845 overleed. Bijzonder is ook de Calvarieberg uit 1932 naar ontwerp van architect Antoon Bogers. Ook een bekende Nederlander vond hier zijn laatste rustplaats: de voetbalcoach Rinus Michels. Bijzonder zijn ook een aantal monumentale bomen die hun eigen bijdrage leveren aan de beleving van deze gedenkwaardige plek.

Enkele tientallen jaren was de bedreiging van deze begraafplaats zeer groot. Gevoed door een gemis aan cultuurhistorisch besef, de algemeen maatschappelijk gangbare taboesfeer rond de dood en de realisering van een nieuwe begraafplaats buiten de bebouwde kom was er het streven naar sluiting van de begraafplaats en zelfs de opheffing op termijn.

Gelukkig is het tij gekeerd. Niettemin gingen veel waardevolle grafmonumenten verloren. Door de inzet van de heemkundekring bleef een aantal gietijzeren grafmonumenten bewaard die inmiddels na restauratie weer een plek hebben gevonden. Vreemd genoeg was er ook winst. Er werd vooruitgelopen op de opheffing en ombouw van het terrein tot centropark door de aanplant van soms bijzondere bomen. Er vond een transformatie plaats van het utilitaire beeld door rooms katholieke begraafplaatsen doorgaans bieden naar een parkachtige ambiance die doet denken aan de door landschapsarchitecten ontworpen begraafplaatsen op het einde van de 19^e en het begin van de 20^e eeuw.

De oude begraafplaats kent twee aangewezen monumenten:

- De Maas-Leën kapel kreeg op 15 mei 2001 de status van rijksmonument met de volgende motivering:
"Het grafmonument is van algemeen belang. Het heeft cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociale en geestelijke ontwikkeling, in het bijzonder de ontwikkeling van de katholieke grafcultuur, het is tevens van belang voor de typologische ontwikkeling van het grafmonument voor de katholieke elite. Het heeft kunsthistorisch belang als voorbeeld van het werk van het atelier Barette. Het is gaaf bewaard gebleven en typologisch zeldzaam. Tevens zijn de florale motieven in laagrelief, naast de ingang, zeldzaam."
- Een deel van de Oude Begraafplaats werd op 22 mei 2007 door het college van burgemeester en wethouders aangewezen als gemeentelijk monument met als motivering het algemeen belang vanwege de cultuurhistorische, funerair-historische, architectuurhistorische en situationele waarde van:
 - de archeologische waarde van de ondergrond;
 - de betekenis als spiegel van de ontwikkelingsgeschiedenis van het dorp;
 - de begraafplaats heeft cultuurhistorische waarde als een bijzondere uitdrukking van een typologische ontwikkeling in de geschiedenis van de grafcultuur in Nederland;
 - de funeraire waarde van het terrein als geheel en op het niveau van een aantal individuele graven.
- Verder liggen er op de Oude Begraafplaats, op het deel dat buiten de aanwijzing als gemeentelijk monument valt, een 9-tal als 'waardevol' aangemerkte graven. Deze monumenten ontleen hun beschermde status aan de beheersverordening en kunnen alleen met toestemming van de gemeenteraad worden geruimd.
- Op het als monument aangewezen deel liggen bovendien 4 graven die door de Oorlogsgravenstichting worden beschermd. Het zijn:

- Johannes Poppeliers, S-3-15;
- Johannes Hubertus Rijnders, P-1-19;
- Antonie Cornelis Damen, P-1-16;
- Godefridus Petrus Gerlings, A-4-18.

Op 29 juli 2010 nam de gemeenteraad een belangrijk besluit: het deel van de Oude Begraafplaats dat niet de status van gemeentelijk monument heeft zou opnieuw voor begravingen worden opengesteld. In de raadsvergadering van 28 april 2011 werden de nadere regels vastgesteld die daarbij in acht dienen te worden genomen. In de vakken G, H en J gelden vergelijkbare regels met begraafplaats Eikenhof. Voor het overige deel geldt een heel liberaal regime dat ruimte biedt aan een vrije ontwikkeling van de dodencultuur. In een excessenregeling werd voorzien en een aantal waardevolle, behoudenswaardige graven werden aangewezen.

Inmiddels blijkt dat van de mogelijkheid om heel persoonlijke en creatieve grafmonumenten steeds meer gebruik wordt gemaakt.

Op advies van de stichting een nieuw inrichtingsplan van kracht geworden. Aan het plan liggen twee uitgangspunten ten grondslag:

- Een ruimere opzet met meer open ruimte zodat een aantrekkelijker beeld ontstaat waarbij tevens meer balans ontstaat binnen de begraafplaats als geheel.
- De ARBO-wetgeving in combinatie met algemeen maatschappelijke en economische ontwikkelingen maken gebruik van machines op de begraafplaats tot een vereiste. De bestaande opzet was als vanouds gebaseerd op handwerk. Ruimte voor de machinale bereikbaarheid moest daarvoor worden gecreëerd.

Visie, missie en strategie:

De Oude Begraafplaats heeft een hoge cultuurhistorische en funerair historische waarde. Zij biedt bovendien kansen op recreatief, educatief en toeristisch vlak. De stichting wil zich inzetten om die waarden te behouden, te versterken en verder uit te bouwen. Daarbij streeft de stichting bijvoorbeeld naar de realisering van een klokkenstoel. Met de inzet van vrijwilligers wil zij de instandhouding van monumentale grafmonumenten zeker stellen. De stichting stelt haar deskundigheid beschikbaar om als adviseur op te treden bij de toetsing aan de door de gemeenteraad vastgestelde regels en criteria van aanvragen om vergunning voor een grafmonument. Daartoe is een overeenkomst gesloten met de gemeente in haar rol als eigenaar-beheerder. Daarnaast wil de stichting haar diensten beschikbaar stellen aan nabestaanden die een onafhankelijk advies willen bij de keuze voor een grafmonument.

Prioriteit: zeer hoog

3.2 De begraafplaats Eikenhof

Ten zuiden van de kern van Valkenswaard ligt in het buitengebied aan de Sil de gemeentelijke begraafplaats 'Eikenhof'.

Als de gemeente in 1965 eigenaar is geworden van de gehele Oude Begraafplaats zijn er diverse plannen om de begraafplaats opnieuw in te richten en gedeeltelijk te verplaatsen. Uit demografische prognoses wordt het steeds duidelijker dat dit gebied, inmiddels ingeklemd tussen verschillende dorpsuitbreidingen, op termijn onvoldoende soelaas kan bieden.

De keuze valt uiteindelijk op één centrale begraafplaats ten zuiden van Valkenswaard (de huidige locatie).

Op 6 juni 1969 buigt het college van burgemeester en wethouders zich over het voorstel met de presentatie van het ontwerp voor de aanleg en de daarmee gemoeide kosten. Het ontwerp is van de hand van het toenmalige hoofd van de gemeentelijke plantsoenendienst, de heer J. Rebel. Hij ontwierp naar de inzichten van de tijd een orthogonale structuur met veel groen en uniformiteit in de staande grafstenen. In de raadsvergadering van 25 september 1969 wordt groen licht gegeven voor de aanleg.

Op 1 september 1971 was het zover dat de nieuwe begraafplaats kon worden opengesteld. In 1979 werd voorzien in de bouw van een aula met dienstruimten naar ontwerp van de plaatselijke architect Joep Hertroijs.

Met de opkomst van de crematie werden ook de daaruit voortkomende wensen op de Eikenhof gefaciliteerd zoals strooivelden en urnenkeldertjes.

Ingegeven door de maatschappelijke ontwikkelingen in deze, zijn de voorschriften voor de grafstenen enigszins geliberaliseerd.

Inmiddels is ook ingespeeld op nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen door de aanleg van een herinneringsbos.

Op de begraafplaats ligt één graf van een oorlogsslachtoffer. Het werd indertijd overgebracht vanaf de Oude Begraafplaats toen er nog het voornemen bestond deze op termijn op te heffen.

Visie, missie en strategie:

Eikenhof is een begraafplaats met de typische kenmerken van zijn tijd. Ze heeft een rustige, parkachtige uitstraling en leent zich ervoor om actuele ontwikkelingen te volgen. Desalniettemin moet ervoor worden gewaakt dat het kwaliteitsbeeld gehandhaafd blijft.

Prioriteit: laag

3.3 Het kerkhof bij de St. Martinuskerk aan de Bergstraat

Bij de kerk die op 1 mei 1883 in gebruik werd genomen, werd ook een begraafplaats aangelegd.

Rondom kerk en pastorie liet pastoor, die van 1906 tot en met 1927 de Dommelse kerk bediende, de nog steeds grotendeels bestaande prachtige tuin aanleggen, met twee vijvers en een gracht, door buizen met elkaar en uiteindelijk met de Dommel verbonden. Hier kon voldoende vis voor de pastorie op worden gehouden, tot en met forel. In deze tuin bevinden zich thans verschillende monumentale bomen. Mede door de tuin is de begraafplaats idyllisch gelegen.

Visie, missie en strategie:

De cultuurhistorische waarde van het complex is groot. De gemeente Valkenswaard heeft de kerk inmiddels op de gemeentelijke monumentenlijst te geplaatst. Het is nog onduidelijk in hoeverre ook wordt gestreefd naar bescherming van het kerkhof en de aldaar aanwezige grafmonumenten. Er wordt in elk geval door onze stichting in opdracht van de gemeente Valkenswaard in overleg met het kerkbestuur een inventarisatie, een waardering en een selectie voor bescherming opgesteld.

Er is een groepje mensen in het kerkbestuur dat duidelijk affiniteit heeft met de cultuurhistorische waarde van het kerkhof. Margriet Hennekens, plaatselijk kunstenaar, maakt daar ook deel van uit. Zij heeft enkele jaren geleden de groep monumentale pastoorsgraven gerestaureerd.

Prioriteit: middel

3.4 Het kerkhof bij de St. Servatiuskerk in Borkel

In 1845 werd bij de nieuwe kerk voor de beide dorpen Borkel en Schaft ook een nieuw kerkhof aangelegd.

Het terrein van de kerk werd omgeven door een gracht die vanuit de Dommel werd gevoed. Omstreeks 1877 kreeg het kerkhof een hekwerk aan de voorzijde en enkele jaren later, in 1882, werd het voorzien van een muur aan de zijde van de Dorpsstraat. Dat was vermoedelijk ook het moment waarop de gracht die het complex omgaf, werd gedempt.

Als in de jaren 1923/1924 de kerk wordt verbouwd en de aangebouwde pastorie bij de kerk wordt getrokken vindt uitbreiding van het kerkhof plaats met de voormalige voortuin van de pastorie.

Een tweede uitbreiding vond plaats aan de zuidzijde van de kerk. Die uitbreiding is sinds maart 1995 in gebruik.

Visie, missie en strategie:

De cultuurhistorische waarde van het complex is groot. De gemeente Valkenswaard heeft de kerk op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst. Het is nog onduidelijk in hoeverre die bescherming ook zal gaan gelden voor het kerkhof met zijn karakteristieke ommuring en de aanwezige grafmonumenten. Er wordt in elk geval door onze stichting in opdracht van de gemeente Valkenswaard in overleg met het kerkbestuur een inventarisatie, een waardering en een selectie voor bescherming opgesteld.

Prioriteit: middel

3.5 Het Britse Ereveld aan de Luikerweg

Aan de Luikerweg bevindt zich een Brits Ereveld uit de Tweede Wereldoorlog. Het veld ligt voor ca. 1/3 deel (het zuidelijke) op het grondgebied van de gemeente Valkenswaard en voor het overige op het grondgebied van de gemeente Bergeijk. Met zijn 222 graven is het een middelgroot ereveld dat eigendom is van de Nederlandse Staat en wordt beheerd door de Commonwealth War Graves Commission (CWGC). Deze organisatie beheert overal ter wereld de erevelden met slachtoffers van het Gemenebest.

Deze begraafplaats werd aangelegd om de voornamelijk Britse slachtoffers die in 1944 vielen bij de bevrijdingsoperatie 'Market Garden' te begraven.

Visie, missie en strategie:

Het ereveld is een statisch object. Het heeft algemeen geschiedkundige betekenis, betekenis in het kader van de belering en beleving van vrijheid en vrede. Bovendien vormt zij een uiting van specifieke funeraire cultuur.

De instandhouding is via internationale regelingen en overeenkomsten gegarandeerd.
Sinds een aantal jaren verlenen wij als stichting ondersteuning om vlak voor plechtigheden als de 4 mei en 17 september-herdenkingen het ereveld extra schoon te maken.

Prioriteit: laag

4. De verdwenen begraafplaatsen

Naast de nog bestaande begraafplaatsen kent de gemeente Valkenswaard ook een aantal verdwenen of niet meer actieve dodenakkers.

4.1 Het urnenveld op sportpark Den Dries

De oudst bekende dodenakker van Valkenswaard bevindt zich op sportpark Den Dries. Hier ligt nu nog een van rijkswege beschermd archeologisch monument. Het is het laatste stuk van een urnenveld uit de ijzertijd. Helaas zijn delen geheel verloren gegaan, maar er hebben ook professionele opgravingen plaatsgevonden. In het terrein is dit verhaal echter volledig anoniem.

4.2 De oude Martinuskerk aan de Kerkakkerstraat

In Dommelen, aan de Kerkakkerstraat, stond de middeleeuwse kerk. Daarbij behoorde ook een afzonderlijk luidhuis, een dorpsschool en een kerkhof. De plattegrond van de kerk is in de vorm van bestrating en beplanting aangegeven, maar een toelichting of verdere context is niet aanwezig.

4.3 Klooster Agnetendal

Aan de Dommelstraat 41 ligt Huize Agnetendal, een rijksmonument. Op deze plaats stond in de Middeleeuwen al een nonnenklooster, dat ook over een eigen begraafplaats heeft beschikt. Zoals indertijd gebruikelijk werd er ook in de kloosterkapel begraven. Er is één enkele grafzerk bewaard gebleven. Die bevindt zich in het toegangsportaal van de huidige St. Martinuskerk aan de Bergstraat. Onze stichting heeft daarbij een plaquette met toelichting bij aangebracht. Een gemiste kans is het gemeentelijk besluit van enige jaren geleden om het terrein niet aan te wijzen als archeologisch monument.

4.4 Voormalige kerkhoven van Borkel en Schaft

In Borkel bevond zich van het einde van de 18^e eeuw tot 1845 een kerkhof bij de kapel op de hoek van het Kapellerpad en de Kapelweg. De locatie is totaal onherkenbaar. Op de Schaft was er vanaf 1771 tot 1845 ook een kerkhof bij de kapel die achter het huidige adres Dorpsstraat 89 lag. Ook deze oude dodenakker waar niettemin toch enkele honderden doden begraven liggen is volstrekt onherkenbaar.

4.5 Voormalige protestantse begraafplaats op de Kleine Markt

Toen in 1798 de oude Nicolaaskerk weer aan de katholieken kwam, kerkten de protestanten in een woning. Gezien hun kleine aantal was dat geen onoverkomelijk probleem, maar toch niet gewenst.

Koning Lodewijk Napoleon besloot in 1809 tot de bouw van een nieuwe kerk voor de hervormden. Niet alleen de Valkenswaardse protestanten, maar ook die van Waalre, Aalst en Dommelen zouden er ter kerke gaan. Het gebouw, de voorganger van het huidige gebouw uit 1890, werd ingewijd op 17 oktober

1813. De protestanten begroeven hun doden op de algemene begraafplaats bij de oude Nicolaaskerk. In 1825 kregen ze toestemming hun eigen begraafplaats in te richten bij hun kerk.

Uiteindelijk werd toch bij Koninklijk Besluit van 22 augustus 1827 de inhoud van het Franse decreet uit 1804 tot Nederlandse wetgeving verheven. Elke gemeente met meer dan 1000 inwoners werd verplicht een begraafplaats buiten de bebouwde kom aan te leggen.

Visie, missie en strategie:

De stichting wil zich graag inzetten voor het toegankelijk en beleefbaar maken van deze voormalige dodenakkers. Deze terreinen vragen elk een eigen aanpak door de van geval tot geval specifieke randvoorwaarden. De in particulier bezit zijnde oude begraafplaatsen in Borkel en op de Schaft vragen een heel andere benadering dan het urnenveld op het sportpark of de locatie van de oude Martinuskerk van Dommelen aan de Kerkakkerstraat. Overleg met, en enthousiasmering van de eigenaren vormen belangrijke pijlers van de aanpak door de stichting.

10

Prioriteit: (voorlopig) laag

5. Educatie, recreatie en toerisme

5.1 Educatie

Na de Tweede Wereldoorlog ontstond er een taboesfeer rond dood en uitvaart. Gelukkig tekent zich meer en meer een kentering af waarbij de dood wordt geaccepteerd en wordt getracht de uitvaart met meer persoonlijkheid en individualiteit te omgeven. Bij dit hele proces spelen begeleiding en educatie een rol. In het kader van de bestudering van de geschiedenis zien we eveneens een toenemende belangstelling voor het individuele, met name bij velen die zich met genealogie bezighouden. In verband kan worden gewezen op de inspanningen en werkzaamheden van de plaatselijke heemkundekring Weerderheem die over een zeer grote collectie bidprentjes beschikt. In het onderwijs komt de funeraire cultuur ook aan bod in de vakken geschiedenis en maatschappijleer. Al enkele jaren werken wij mee aan een jaarlijks terugkerende buitenactiviteit van brugklassers van Were-Di in het kader van het vak expansie. In dit verband kan ook worden gewezen op de relatie van het Britse Ereveld en de graven die door de Nederlandse Oorlogsgravenstichting worden beschermd met het geschiedenisonderwijs en het democratisch bewustzijn.

5.2 Recreatie en toerisme

In met name het westen van het land is er, in tegenstelling met onze streken, van oudsher een relatie tussen begraafplaatsen en recreatie. In stedelijke gebieden werden daar begraafplaatsen door landschapsarchitecten ontworpen met het oog op een dubbelfunctie. In Valkenswaard is nu ook een dergelijke ontwikkeling ingezet. Voorbeeld daarvan bij uitstek is uiteraard de Oude Begraafplaats, maar in dit verband kan ook worden gewezen op de idyllische ligging van het kerkhof in Dommelen en de parkachtige aanleg van Eikenhof. Op het gebied van toerisme valt ook een kentering waar te nemen. Ingezet door de tendens op buitenlandse vakanties ook kennis te willen maken met het funeraire aspect van andere culturen door het bezoeken van begraafplaatsen neemt ook de belangstelling toe voor wat het eigen land in deze te bieden heeft.

Visie, missie en strategie:

Op educatief gebied wil de stichting een bijdrage leveren. Hierbij kan worden gedacht aan communicatie via een website, het uitbrengen van publicaties, deelname aan landelijke evenementen (weekeinde van de begraafplaats), het verzorgen van lezingen en rondleidingen en wat dies meer zij. Samenwerking met onderwijsinstellingen kan hierin van nutte zijn. Recreatie en toerisme zijn belangrijke aspecten die kunnen worden ingebed in het gemeentelijke streven naar versterking van het toeristische profiel van de gemeente Valkenswaard. Samenwerking met de plaatselijke VVV vormt hierin een onontbeerlijke factor.

Prioriteit: middel

6. Adviserende taak voor zowel overheid als particulieren

Zowel particulieren als (semi-)overheidsinstellingen kunnen behoefte hebben aan gespecialiseerde adviezen. Dat kan bijvoorbeeld gaan over de aanleg van nieuwe begraafplaatsen. Van een veel frequentere orde is de advisering bij het verlenen van een vergunning voor het oprichten van een grafmonument. De gemeente Valkenswaard heeft de eisen daarvoor bij verordening geregeld. De toetsing vereist deskundigheid die in de eigen organisatie niet of onvoldoende aanwezig is. De stichting kan de gemeente daarin van advies dienen. Dit onderwerp is geregeld in de overeenkomst tussen de stichting en de gemeente. Bij particulieren gaat het veelal om kleinere zaken, zoals een onafhankelijk advies over een grafmonument.

Visie, missie en strategie:

De stichting wil actief en passief een adviserende rol vervullen voor iedereen die daaraan behoefte heeft of wie het zou kunnen dienen.

Prioriteit: hoog

7. Werken buiten het aandachtsgebied

De stichting zet zich in om op funerair gebied kennis, deskundigheid en expertise te verwerven, uit te bouwen en beschikbaar te stellen. Primair richt zij zich daarbij op haar eigen werkgebied. In de regio zijn er echter (nog) maar weinig vergelijkbare organisaties. In voorkomende gevallen zou vanuit die regio een beroep gedaan kunnen worden op de deskundigheid van de stichting. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan inventarisaties en waardering van funerair erfgoed. De stichting kan in dergelijke gevallen optreden als extern adviseur. Onder de optie <regio> van de website zijn al verschillende regionale onderwerpen gepubliceerd.

Visie, missie en strategie:

De stichting wil open staan voor dienstverlening op het gebied van haar deskundigheid, ook buiten haar eigen werkgebied. Van geval tot geval zal moeten worden gezien of een dergelijk verzoek kan worden gehonoreerd en/of een geldelijke vergoeding daarvoor redelijk dan wel wenselijk is.

Prioriteit: laag

8. Samenwerkingen.

Voor de realisatie van haar doelstelling is het noodzakelijk dat in breed verband samengewerkt wordt.

Met de onderstaande instanties wil de Stichting een nauwe samenwerking tot stand brengen.

- Gemeente Valkenswaard;
- De plaatselijke katholieke en protestantse kerkgenootschappen;
- VVV Valkenswaard;
- Cordaad;
- Heemkundekring Weerderheem;

Deze lijst met instanties is uiteraard niet als uitputtend te beschouwen. De stichting wil als open organisatie functioneren waarbij samenwerkingen om te komen tot het optimaliseren van de geformuleerde doelstellingen centraal staat.

Doelstelling is om voor alle partijen te komen tot een win-win situatie. Met name de overdracht van kennis en het elkaar gezamenlijk versterken bij de ontwikkeling en uitvoering van ieders specifieke werkzaamheden betreft meer dan een uitdaging alleen. Immers iedereen is gebaat bij een verbetering van de kwaliteit. Dit uiteraard met respect voor ieders afzonderlijke doelstelling en werkgebied.

9. Financiën.

9.1 Algemeen.

De stichting heeft bronnen van inkomsten nodig om haar werk te kunnen uitvoeren. Het bestuur en de medewerkers zetten zich volledig belangeloos zonder enige vorm van vergoeding in. Niettemin kunnen te maken onkosten worden gedeclareerd. Verder zijn er de algemene kosten, zoals bijvoorbeeld bureaunkosten, kosten van de website, reiskosten en de kosten van verzekeringen. De stichting tracht hierin te voorzien door donaties te werven, door schenkingen en legaten, door sponsors aan te trekken en mogelijke subsidies te verwerven.

9.2 De kosten voor de instandhouding en de onderhoudswerkzaamheden op de oude begraafplaats.

De gemeente is eigenaar van de oude begraafplaats. De eigenaar is primair verantwoordelijk voor het onderhoud, ook van de grafmonumenten waarvoor geen rechthebbenden meer zijn en die ten gevolge van de aanwijzing als gemeentelijk monument in stand moeten worden gehouden; een verplichting die rechtstreeks voortvloeit uit niet alleen algemene beginselen van behoorlijk bestuur, maar ook nadrukkelijk in de Monumentenverordening is geregeld. De stichting wil de gemeente

daarbij helpen en van dienst zijn. Een en ander is geregeld in een overeenkomst tussen de gemeente en de stichting..

9.3 Donateurs en sponsors

Er zijn altijd betrokken mensen die de stichting en haar werk een warm hart toedragen en daarvoor een (soms bescheiden) bijdrage willen geven. Dat kan zowel ad-hoc als structureel in de vorm van een geregistreerd donateurschap.

De stichting tracht verder inkomsten te verwerven uit sponsoring. Daarbij kan onderscheid worden gemaakt tussen sponsoring in het algemeen en projectmatige sponsoring.

9.4 ANBI-status

De stichting heeft bij de belastingdienst de ANBI-status verworven. (ANBI = Algemeen Nut Beogende Instelling) Organisaties voor goede doelen kunnen bij de Belastingdienst een ANBI-status aanvragen. De Belastingdienst beoordeelt aan de hand van de statuten en de werkelijke werkzaamheden van de organisatie of deze als ANBI kan worden gekwalificeerd. Organisaties voor goede doelen die zijn erkend als Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI) zijn volledig vrijgesteld van schenkbelasting en erfbelasting. Een ANBI is een kerkelijke, levensbeschouwelijke, charitatieve, culturele, wetenschappelijke of andere instelling die het algemeen belang dient. Zij hoeven geen schenkbelasting te betalen over uw gift of over uitkeringen die zij in het algemeen belang doen. Ook betalen deze organisaties geen erfbelasting over ontvangen erfenissen. Om die status aan te kunnen vragen moet de instelling beschikken over een beleidsplan.

9.5 Het beheer van het vermogen

De stichting streeft naar een beperkt vermogen dat niet groter is dan nodig voor het uitvoeren van de reguliere taken.

Voor de realisering van projecten heeft de stichting een fonds opgezet. Projecten wil de stichting ook financieren met werving en sponsoring voor het betreffende project.

10. Communicatie en promotie-activiteiten.

10.1 De website

In de digitale wereld waarin we leven vormt een website een belangrijke vorm van informatie en communicatie. De stichting heeft daarom ook een website opgezet (www.opdenrosheuvel.nl)

Het doel is inhoudelijke informatie te verstrekken zowel over het funerair erfgoed en de funeraire cultuur binnen het werkgebied, alsmede over het werk van de stichting zelf.

10.2 Op locatie verstrekken van informatie.

Onbekend maakt onbemind. Een aantal 'funeraire plekken' hebben potentie op het gebied van cultuurhistorie, educatie en toerisme welke ter plaatse slechts weinig of latent naar voren komt. De stichting wil bevorderen door bijvoorbeeld informatieborden te plaatsen dat die potentie naar de voor een breed publiek toegankelijke oppervlakte wordt gebracht.

10.3 Nieuwsbrief, folder, publicaties, lezingen, etc.

Dit onderwerp vormt ook een belangrijk doel van de stichting. De komende tijd zal het bestuur zich nog moeten buigen over dit onderwerp om te bezien welke initiatieven op dit gebied ontplooid kunnen worden.

10.4 Rondleidingen begraafplaats.

Tot de activiteiten van de stichting behoort ook het verzorgen van rondleidingen over de Oude Begraafplaats. Deze rondleidingen hebben in het verleden al bewezen te voorzien in een behoefte. De stichting wil daarom ook investeren in deze vorm van communicatie en promotie.

11. Verzekeringen.

De gemeente Valkenswaard heeft een algemene verzekering waaronder alle vrijwilligers vallen, dus ook de vrijwilligers en het bestuur van onze stichting.

14

12. Nawoord

Al doende leert men. Als jonge stichting wisten we bij de oprichting in 2012 nog niet helemaal waaraan we begonnen. Inmiddels liggen er acht jaren praktijk achter ons waardoor het beeld op onze taken, mogelijkheden en kansen zich steeds duidelijker aftekenen. Het bestuur heeft het enthousiasme en de motivering er de schouders onder te zetten, daarin gesteund door onze groep vrijwilligers. Het bestuur ziet daarom de toekomst met vertrouwen tegemoet.

Aldus vastgesteld in de vergadering van 30 juni 2020
Het bestuur

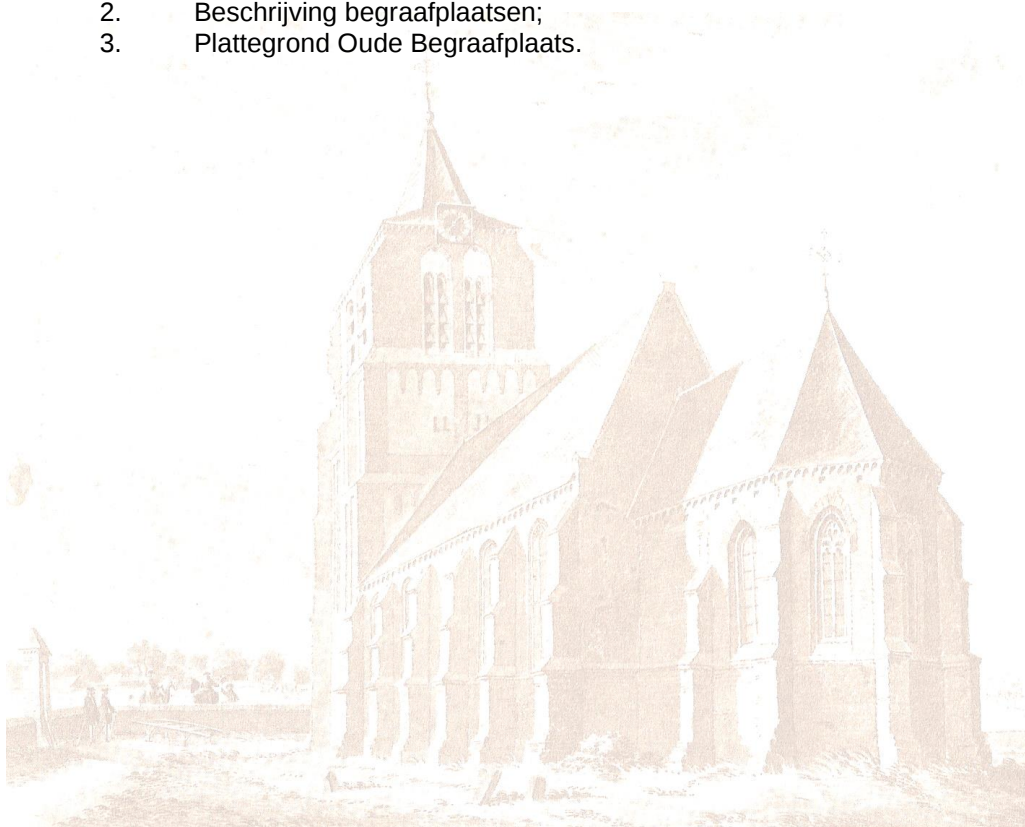

W.L.P. Coolen, voorzitter

BIJLAGEN

15

1. Oprichtingsakte Stichting "Op den Rosheuvel";
2. Beschrijving begraafplaatsen;
3. Plattegrond Oude Begraafplaats.

Bijlage 1
Statuten van de stichting

1520489.01 MW LO

Willems & Smeets
notarissen
Brouwerijplein 84
Postbus 148
5550 AC Valkenswaard
Tel. (040) 291 09 69
Fax. (040) 204 21 21

OPRICHTING STICHTING

17

Vandaag, één februari tweeduizend twaalf, verschenen voor mij,-----
mr. Maurice Pierre Martin Willems, notaris te Valkenswaard: -----

1. de heer **Rudolf Theodorus Margaretha Maria van Dijk**, geboren te-----
Valkenswaard op twee februari negentienhonderd vijftien, -----
wonende te 5552 GZ Valkenswaard, Laurier 11, paspoort nummer-----
NU927H2R7, afgegeven te Valkenswaard op twaalf september-----
tweeduizend elf, gehuwd; -----
2. de heer **Henricus Clemens Maria Toussaint**, geboren te-----
Valkenswaard op vijftientwintig februari negentienhonderd vierenvijftig,
wonende te 5551 BC Valkenswaard, Norbertusdreef 14, paspoort -----
nummer NMJ99L2J8, afgegeven te Valkenswaard op twaalf juni-----
tweeduizend acht, gehuwd; -----
3. de heer **Wilhelmus Leonardus Petrus Coolen**, geboren te Eindhoven --
op twintig oktober negentienhonderd vijftig, wonende te 5503 SE-----
Veldhoven, De Borchgravenstraat 29, paspoort nummer IHFFP7KB2, ---
afgegeven te Veldhoven op drie maart tweeduizend tien, ongehuwd en--
niet geregistreerd als partner. -----

De comparanten verklaren bij deze op te richten een stichting en daarvoor --
vast te stellen de volgende: -----

STATUTEN-----

Naam, Zetel, Duur en Werkgebied -----

Artikel 1-----

1. De stichting draagt de naam: **“Op den Rösheuvel”; stichting voor** ---
funerair erfgoed en cultuur in de gemeente Valkenswaard.-----
2. Zij heeft haar zetel te Valkenswaard.-----

Doel-----

Artikel 2-----

- I. 1. De stichting heeft ten doel het bevorderen van: -----
 - a. de fysieke instandhouding van funeraire waarden, zowel op ---
zichzelf alsmede hun ruimtelijke context; -----
 - b. de kennis op het gebied van funeraire cultuur;-----
 - c. de beleving van funeraire waarden op recreatief, toeristisch en-
educatief terrein. -----
 2. Het werkterrein van de stichting betreft het grondgebied van de ----
gemeente Valkenswaard. -----
 3. De stichting kan binnen haar doel al datgene verrichten wat met dit-
doel rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe-----
bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.-----
- II. De stichting tracht dit doel te bereiken door:-----

- a. zich in te zetten voor het fysieke behoud van waardevolle-----
begraafplaatsen en grafmonumenten; -----
- b. het bevorderen en uitdragen van de kennis van de funeraire -----
cultuur, in het bijzonder die van het werkgebied door bijvoorbeeld -
het verzorgen van voordrachten en rondleidingen; -----
- c. het uitbrengen van publicaties, dan wel het bevorderen en/of -----
ondersteunen daarvan;-----
- d. het geven van adviezen op funerair en/of daarmee verband-----
houdend ruimtelijk gebied aan bestuursorganen, rechtspersonen en -
particulieren zo mogelijk tevens door deelname aan commissies;---
- e. medewerking te verlenen aan inventarisaties, opstellen van -----
waarderingen en het opstellen van redengevende omschrijvingen in
het kader van bescherming van funerair erfgoed zowel op grond ---
van privaatrechtelijke overeenkomsten als op grond van -----
publiekrechtelijke wet- en regelgeving; -----
- f. overigens al datgene te doen of laten verrichten wat naar het-----
oordeel van het bestuur in verband met voormelde -----
doelomschrijving noodzakelijk, nuttig of gewenst is. -----

Vermogen -----**Artikel 3-----**

Het vermogen van de stichting zal worden gevormd door: -----

- subsidies en donaties; -----
- schenkingen, erfstellingen en legaten;-----
- alle andere verkrijgingen en baten. -----

Bestuur-----**Artikel 4-----**

1. Het bestuur van de stichting bestaat uit ten minste drie -en bij voorkeur
uit een oneven aantal- leden, waarvan de leden bij coöptatie in functie -
worden benoemd, en voor de eerste maal bij deze akte worden-----
benoemd. Het aantal leden wordt -met inachtneming van het in de -----
vorige zin bepaalde- door het bestuur met algemene stemmen-----
vastgesteld. -----
2. Het bestuur kiest een dagelijks bestuur bestaande uit drie leden: een ---
voorzitter, een secretaris en een penningmeester. De functies van -----
secretaris en penningmeester kunnen ook door één persoon worden-----
vervuld. Indien de functies van secretaris en penningmeester in één-----
persoon zijn verenigd, kiest het bestuur het derde lid van het dagelijks -
bestuur uit zijn midden. -----
3. Bij het ontstaan van een (of meer) vacature(s) in het bestuur, zullen de
overblijvende bestuursleden met algemene stemmen (of zal het enige --
overblijvende bestuurslid) binnen zes maanden na het ontstaan van de -
vacature(s) daarin voorzien door de benoeming van een of meer-----
nieuwe bestuursleden. -----
4. Mocht(en) in het bestuur om welke reden dan ook één of meer leden ---
ontbreken, dan vormen de overblijvende bestuursleden, of vormt het ---
enige overblijvende bestuurslid niettemin een wettig bestuur. -----

13

5. De leden van het bestuur genieten ten laste van de kas van de stichting-
geen beloning maar een onkostenvergoeding op declaratiebasis. -----

Bestuursvergaderingen en bestuursbesluiten-----

Artikel 5-----

1. De bestuursvergaderingen worden gehouden te Valkenswaard. -----
2. Ieder kalenderkwartaal wordt ten minste één vergadering gehouden.-----
3. Vergaderingen zullen voorts telkenmale worden gehouden, wanneer ---
de voorzitter dit wenselijk acht of indien één der andere bestuursleden -
daartoe schriftelijk en onder nauwkeurige opgave der te behandelen ---
punten aan de voorzitter het verzoek richt. Indien de voorzitter aan een
dergelijk verzoek geen gevolg geeft in dier voege, dat de vergadering --
kan worden gehouden binnen drie weken na het verzoek, is de-----
verzoeker bevoegd zelf een vergadering bijeen te roepen met -----
inachtneming van het onder lid 4 en 5 bepaalde. -----
4. De oproeping tot de vergadering geschiedt -behoudens het in lid 3 ----
bepaalde- door de voorzitter, ten minste zeven dagen tevoren, de dag---
der oproeping en die der vergadering niet meegerekend, door middel ---
van oproepingsbrieven. -----
5. De oproepingsbrieven vermelden, behalve plaats en tijdstip van de-----
vergadering, de te behandelen onderwerpen.-----
6. Indien de door de statuten gegeven voorschriften voor het houden van -
vergaderingen niet in acht zijn genomen, kan het bestuur slechts -----
geldige besluiten nemen over andere aangelegenheden dan die-----
waarvoor de vergadering was belegd, indien alle in functie zijnde -----
bestuursleden aanwezig zijn. -----
7. De vergaderingen worden geleid door de voorzitter van het bestuur; bij
diens afwezigheid wijst de vergadering zelf haar voorzitter aan. -----
8. Van het verhandelde in de vergadering wordt verslag gelegd door de
secretaris of door één der andere aanwezigen, door de voorzitter -----
daartoe aangezocht. Het verslag wordt vastgesteld en getekend door ---
degenen, die in de vergadering als voorzitter en secretaris hebben -----
gefungeerd. -----
9. Het bestuur kan ter vergadering alleen dan geldige besluiten nemen ---
indien de meerderheid zijner in functie zijnde leden ter vergadering---
aanwezig of vertegenwoordigd is. -----
Een bestuurslid kan zich ter vergadering door een medebestuurslid ----
laten vertegenwoordigen op overlegging van een schriftelijke, ter -----
beoordeling van de voorzitter der vergadering voldoende, volmacht. ---
Een bestuurslid kan daarbij slechts voor één medebestuurslid als -----
gevolmachtigde optreden. -----
10. Is in een vergadering niet de meerderheid van de in functie zijnde-----
bestuursleden aanwezig of vertegenwoordigd, dan kan in een volgende
vergadering, ten minste veertien dagen later te houden, over de -----
onderwerpen welke voor de eerste vergadering op de agenda waren----
geplaatst een beslissing worden genomen, ongeacht het aantal -----
aanwezige leden, mits voor deze tweede vergadering de schriftelijke ---

- oproeping is geschied ten minste tien dagen tevoren, de dag der -----
oproeping en die der vergadering niet meegerekend. -----
11. Het bestuur kan ook buiten vergadering besluiten nemen, mits alle-----
bestuursleden in de gelegenheid zijn gesteld schriftelijk, telefax, E-----
mail of enig ander geëigend schriftelijk communicatiemiddel hun-----
mening te uiten. Van een aldus genomen besluit wordt onder -----
bijvoeging van de ingekomen antwoorden door de secretaris een relaas
opgemaakt, dat na mede-ondertekening door de voorzitter bij de -----
notulen wordt gevoegd.-----
12. Ieder bestuurslid heeft het recht tot het uitbrengen van één stem. -----
Voorzover deze statuten geen grotere meerderheid voorschrijven-----
worden alle bestuursbesluiten genomen met meerderheid der geldig ---
uitgebrachte stemmen.-----
13. Stemmingen: -----
- a. De stemmingen geschieden mondeling, tenzij een bestuurslid ---
schriftelijke stemming verlangt. Stemming bij acclamatie is -----
geoorloofd indien geen der bestuursleden zich daartegen verzet. -
Schriftelijke stemming geschiedt bij ongetekende, gesloten -----
briefjes.-----
- b. Stemmingen over personen geschieden altijd schriftelijk.-----
Mocht bij stemming over personen bij eerste stemming geen ----
meerderheid worden verkregen, dan zal een nieuwe stemming---
plaats hebben. -----
Indien ook dan geen meerderheid verkregen wordt,zal bij een ---
tussenstemming worden beslist tussen welke personen zal-----
worden herstemd. -----
Staken bij een tussenstemming of een herstemming de stemmen,
dan beslist het lot.-----
- c. Indien een voorstel zaken betreft, wordt het bij staking van -----
stemmen als verworpen beschouwd.-----
14. Blanco en/of ongeldige stemmen worden beschouwd als niet te zijn ----
uitgebracht.-----
15. In alle geschillen omtrent stemmingen, niet bij de statuten voorzien, ---
beslist de voorzitter.-----

Bestuursbevoegdheid en vertegenwoordiging -----

Artikel 6-----

1. Het bestuur is belast met het besturen van de stichting. -----
2. Het bestuur is niet bevoegd tot het sluiten van overeenkomsten tot het--
kopen, vervreemden of bezwaren van registergoederen. -----
3. Het bestuur is niet bevoegd te besluiten tot het aangaan van -----
overeenkomsten, waarbij de stichting zich als borg of hoofdelijk -----
medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot -
zekerheidstelling voor een schuld van een ander verbindt. -----
4. Het bestuur benoemt en ontslaat vrijwilligers.-----

Artikel 7-----

5

1. De stichting wordt vertegenwoordigd door het bestuur, alsmede door---
de voorzitter en secretaris gezamenlijk.-----
2. Het bestuur kan volmacht verlenen aan één of meer bestuursleden,-----
alsook aan derden, om de stichting binnen de grenzen van die-----
volmacht te vertegenwoordigen.-----

Einde bestuurslidmaatschap -----

Artikel 8-----

1. Een bestuurslid kan door het bestuur worden ontslagen met een -----
meerderheid van ten minste twee/derde van de geldig uitgebrachte-----
stemmen, waarbij het bestuurslid wiens ontslag aan de orde is geen-----
stemrecht heeft en niet meetelt bij de berekening van bedoelde -----
meerderheid. -----
Het besluit tot ontslag moet worden genomen in een vergadering, -----
waarin alle bestuursleden aanwezig of vertegenwoordigd zijn. -----
2. Voorts eindigt het bestuurslidmaatschap:-----
 - door overlijden van een bestuurslid; -----
 - door verklaring in staat van faillissement, door aanvraag van -----
surséance van betaling, door het geraken in de wettelijke-----
schuldsanering, door ondercuratelestelling; -----
 - bij schriftelijke ontslagneming (bedanken) door een bestuurslid; ----
 - bij ontslag van een bestuurslid op grond van artikel 298 Boek 2 ----
van het Burgerlijk Wetboek. -----

Boekjaar en jaarstukken-----

Artikel 9-----

1. Het boekjaar van de stichting is gelijk aan het kalenderjaar. -----
2. Per het einde van ieder boekjaar worden de boeken der stichting -----
afgesloten. Daaruit worden door de penningmeester een balans en een -
staat van baten en lasten over het geëindigde boekjaar opgemaakt, -----
welke jaarstukken binnen drie maanden na afloop van het boekjaar aan
het bestuur ter vaststelling worden aangeboden. -----

Reglement -----

Artikel 10-----

1. Het bestuur is bevoegd een reglement vast te stellen, waarin die -----
onderwerpen worden geregeld, welke niet in deze statuten zijn vervat. -
2. Het reglement mag niet met de wet of deze statuten in strijd zijn.-----
3. Het bestuur is te allen tijde bevoegd het reglement te wijzigen of op te -
heffen.-----
4. Op de vaststelling, wijziging en opheffing van het reglement is het -----
bepaalde in artikel 11, lid 1 van toepassing.-----

Statutenwijziging -----

Artikel 11-----

1. Het bestuur is bevoegd deze statuten te wijzigen. Het besluit tot een ----
statutenwijziging moet worden genomen met algemene stemmen in ----
een vergadering, waarin alle bestuursleden aanwezig of -----
vertegenwoordigd zijn. -----

2. De wijziging moet op straffe van nietigheid bij notariële akte tot stand -
komen. -----
3. Het bestuur is verplicht een authentiek afschrift van de wijziging, -----
alsmede de gewijzigde statuten neer te leggen ten kantore van de-----
Kamer van Koophandel, binnen welker gebied de stichting haar zetel --
heeft. -----

Ontbinding en vereffening-----

Artikel 12-----

1. Het bestuur is bevoegd de stichting te ontbinden. Op het daartoe te ----
nemen besluit is het bepaalde in artikel 11 lid 1 van toepassing. -----
2. De stichting blijft na haar ontbinding voortbestaan voorzover dit tot ----
vereffening van haar vermogen nodig is. -----
3. De vereffening geschiedt door het bestuur.-----
4. De vereffenaars dragen er zorg voor, dat van de ontbinding van de-----
stichting inschrijving geschiedt in het register, bedoeld in artikel 11,----
lid 3. -----
5. Gedurende de vereffening blijven de bepalingen van deze statuten -----
zoveel mogelijk van kracht.-----
6. Een eventueel batig saldo van de ontbonden stichting wordt zoveel ----
mogelijk besteed overeenkomstig het doel van de stichting. -----
7. Na afloop van de vereffening blijven de boeken en bescheiden van de--
ontbonden stichting gedurende dertig jaren berusten bij het Regionaal--
Historisch Centrum te Eindhoven of haar opvolger. -----

Slotbepalingen-----

In alle gevallen, waarin zowel de wet als deze statuten niet voorzien, beslist -
het bestuur. -----

Ten slotte verklaarden de comparanten, ter uitvoering van het bepaalde in----
artikel 4, lid 1, dat voor de eerste maal tot bestuurders van de stichting-----
worden benoemd: -----

1. de heer R.T.M.M van Dijk, de comparant sub 1. voornoemd;-----
 2. de heer H.C.M. Toussaint, de comparant sub 2. voornoemd;-----
 3. de heer W.L.P. Coolen, de comparant sub 3. voornoemd; -----
- van wie de sub 1., sub 2. en sub 3. genoemden respectievelijk de functie van
voorzitter, penningmeester en secretaris zullen vervullen.-----

Slot-----

De comparanten zijn mij, notaris, bekend en de identiteit van de bij deze ----
akte betrokken comparanten is door mij, notaris, aan de hand van de daartoe-
bestemde documenten vastgesteld. -----

Waarvan akte in minuut is verleden te Valkenswaard op de datum, in het----
hoofd van deze akte vermeld. -----

De zakelijke inhoud van deze akte is aan comparanten opgegeven, de -----
inhoud van deze akte is aan hen toegelicht en comparanten zijn gewezen op -
de gevolgen van deze akte. -----

De comparanten hebben verklaard op volledige voorlezing van de akte geen-
prijs te stellen, tijdig voor het verlijden van de inhoud van de akte te hebben-
kennis genomen en met de inhoud in te stemmen. -----

Deze akte is na beperkte voorlezing onmiddellijk daarna door de-----
comparanten en vervolgens door mij, notaris, ondertekend.-----

Volgt ondertekening.

UITGEGEVEN VOOR AFSCHRIFT

Bijlage 2

Beschrijving begraafplaatsen

De oude begraafplaats.

De wijze waarop culturen omgaan met hun doden, ofwel funeraire cultuur, vormt een belangrijke graadmeter voor de mate van beschaving. Begraafcultuur is ook een van de uitingen van de cultuur die vaak heel goed is geconserveerd met name in de vorm van archeologische waarden. Oude beschavingen en culturen kennen we dan ook met name via hun funeraire cultuur. In dat verband kan bijvoorbeeld worden gewezen op de Egyptische pyramides en koningsgraven en dichterbij huis: de grafheuvels en urnenvelden. Tegen dat licht bezien zouden we kunnen zeggen dat begraafplaatsen de spiegel vormen van de maatschappij. Hoe zich dat proces op ons eigen plaatselijk niveau heeft afgespeeld gedurende een periode van vijf eeuwen kan worden afgelezen aan de ontwikkeling van de oude begraafplaats van Valkenswaard

24

Oude Nicolaaskerk

Op de Oude Begraafplaats is door middel van bestrating de plattegrond weergegeven van de middeleeuwse Nicolaaskerk welke werd gebouwd na 1497 in de stijl van de kempische gotiek. Naar schatting is het gebouw omstreeks 1500 gereed gekomen. Of toen ook de toren al gereed was valt echter te betwijfelen. In die tijd werd een kerk niet alleen gebouwd met een religieus motief, maar als enige stenen gebouw ook als toevluchtsoord met de torenklok als 'alarmsirene' en de toren als bewaarplaats van de 'comme': een kist met daarin het dorpsarchief. Straalsgewijs moeten de oude verbindingen hebben gelopen van de kerk naar de gehuchten.

De kerk is voor zover bekend twee maal in beeld gebracht. In 1738 maakte J. de Beyer, een in die tijd bekend illustrator, een tekening van de kerk. (zie hiernaast) De kerk stond zoals dat algemeen gebruikelijk was 'georiënteerd': de langsas was oost-west gericht met de toren op het westen en het koor op het oosten. Het was een eenvoudige één-beukige dorpskerk met een totale lengte van ca. 39m. Het schip telde vijf traveeën en werd aan de oostzijde afgesloten met een koor dat uit twee traveeën bestond en dat was voorzien van een driezijdige koorsluiting. Naar alle waarschijnlijkheid had het schip geen stenen overwelfing maar een houten kap met een houten tongewelf. Het koor kan ook op die wijze zijn overdekt, maar hier zou ook een gemetseld gewelf toegepast kunnen zijn.

Aan de westzijde bevond zich een uit vier geledingen opgebouwde toren die werd bekroond door een betrekkelijk lage, geknikte spits volgens het model dat zo karakteristiek is voor de kempische gotiek. Aan de zuid-oostzijde werd hij geflankeerd door een over de onderste drie geledingen doorlopende traptoren.

Die opbouw in vier geledingen is toch wel opmerkelijk want de meeste vergelijkbare torens hebben slechts drie geledingen. De toren had daarmee een voor die tijd relatief weelderige uitstraling. Mogelijk lag een zekere competitieve houding ten opzichte van Waalre eraan ten grondslag. In 1789 tekende ook de bekende landmeter Hendrik Verhees de Valkenswaardse kerk.

Het gebouw is waarschijnlijk in twee fasen gebouwd, eerst het koor en het schip en daarna pas de toren. Deze werkwijze is niet alleen gebruikelijk in die tijd, maar bovendien bleek dat uit de analyse van de maatvoering die in 2002 nodig was om tot reconstructie van de plattegrond te komen. In deze stelling worden we nog gesterkt door de tekening van Verhees die de meest westelijke steunbeer van het schip

nadrukkelijk naast de traptoren laat zien. We moeten er zodoende rekening mee houden dat de toren pas na 1500 is gerealiseerd. Van 1497 tot 1502 was Anthonius Sbruyncinx de eerste bedienaar van de nieuwe kerk.

Zoals overal gebruikelijk werd niet alleen rond de kerk, maar ook in het gebouw zelf begraven. Omdat het begraafrecht in de kerk veel hoger was dan buiten op het kerkhof waren het de meer welgestelden die in de kerk hun laatste rustplaats vonden. Verder was er dan nog het verschil tussen het schip van de kerk en het koor; begraving in het koor was het meest prominent en kostte 8 gulden (6 voor de kerk en 2 voor de koster). Voor een begraving in het schip betaalde men 5 gulden (4 voor de kerk en 1 voor de koster). Op 10 februari 1779 vond, voor zover bekend, de laatste bijzetting plaats in de kerk. Het was "De heer Stellie luitenant ter dienste deser lande".

Na de Vrede van Munster die in 1648 een einde maakte aan de Tachtigjarige Oorlog werden alle kerkelijke bezittingen verbeurd verklaard. De kerk werd toegewezen aan de Nederduitsch Gereformeerde Kerk die tot bevoorrechte staatsgodsdienst werd verklaard.

Tijdens de periode waarin de kerk toegewezen was aan de protestanten, een numeriek overigens kleine minderheid, werd het kerkhof als openbare begraafplaats gebruikt waar dus ook de katholieken ter aarde werden besteld. (± 1650 - 1804) Daarbij gold als voorschrift: vier palmen aarde over de kist en geen kruis, noch op het graf, noch op de zwarte rouwdoek die de kist bedekte. Er schijnt in die tijd zelfs ook buiten de kerkhofmuren begraven te zijn. Ook in de kerk kon er worden begraven, maar hier werd wel verschil gemaakt. Gereformeerden waren vrijgesteld van begrafenisrecht terwijl katholieken voor een graf in het koor zes gulden en voor een graf in het schip vier gulden verschuldigd waren aan de predikant. Het waren met name de rijke valkeniers die zich een graf in de kerk konden veroorloven. Zodoende kon Tielman Tielen, de pastoor die na de omwenteling de wijk had moeten nemen naar de Beverbeekse Heide, na zijn overlijden in 1673 toch voor het hoofdaltaar in de kerk worden begraven.

In de periode 1720-1763 werden toch nog 17 katholieken in de kerk begraven waarvan 14 in het koor. Daarbij was ook pastoor Pieter Aarts die op 1 juli 1752 werd begraven.

Het dagelijks beheer en de administratie van het kerkhof was doorgaans de taak van de protestantse koster, een functie die vaak was gecombineerd met die van schoolmeester. Zo ook in Valkenswaard. Dat verklaart ook dat in de 18e eeuw het schooltje van Valkenswaard op het kerkhof stond.

Als we meer in detail kijken naar de prent van Jan de Beijer (links, bovenste plaatje), dan krijgen we een indruk hoe het kerkhof er in de 18e eeuw uitzag. Dat rommelige beeld is niet uniek. Andere afbeeldingen uit die tijd geven een vergelijkbaar beeld.

In 1798 kwam de kerk weer in katholieke handen. Het kerkhof en de toren bleven zoals overal en op last van de rijksoverheid het eigendom van de burgerlijke gemeente. Het vervallen gebouw werd hersteld en zou nog tot 1860 dienst blijven doen. In dat jaar werd namelijk een nieuwe kerk op de Markt in gebruik genomen. (De voorganger van de huidige kerk.)

Daarna volgde de sloop van het gebouw, maar sommige delen van de fundering zijn nog altijd aanwezig.

Piet Janssens, onze oud-vrijwilliger, laat er ook zijn gedachten over gaan:

"De restante van dees ouw kerk ligge hier nog in de grond;

*We laote ze vur altijd stillekes ruste es dierbaar herinnering van dees gebouw dé hier ooit stond;
De errem mense die ruste langs de kerk;
De miste lagen er vergete bij, zonder steen of zerk;
De rijke die ruste nie in 't zand;
Ze lage in ne kelder in u duur eike kist worvur ze toen wel moeze betale aan den hervormde predikant;
In den herfst valle hier de blaore;
's wijnters is 't kouw en vruug donker, mer vlug kleurt de zonde beum wir gruu;
Laote we tenminste mee ons alle dees stukste grond vur ut nageslacht bewaore".*

De Calvarieberg.

De Calvarieberg of Golgotha (= schedelplaats) is een verwijzing naar de gelijknamige heuvel bij Jeruzalem waar Christus samen met twee misdadigers werd gekruisigd. Het is een bij uitstek rooms-katholiek element. De Valkenswaardse Calvarieberg bevat een bovengrondse grafkelder waarin de pastoors van de Nicolaas- en de Antoniusparochie werden bijgezet. Daarnaast zijn er nog drie andere priesters bijgezet.

Bij de aanleg van dit deel van de begraafplaats werd een bescheidener Calvarieberg opgericht dan die welke we thans aantreffen. De berg was waarschijnlijk kleiner en niet voorzien van een grafkelder. De beide graven voor de berg dateren van die eerste aanleg. Het betreft de graven van de eerwaarde heren Aarts en Van Sluysveld die naar hier zijn overgebracht.

Uit gegevens die dateren van 1926 blijkt dat de Calvarieberg aan een onderhoudsbeurt toe is. "Tot verfraaiing van den Kerkhof is het noodig dat den bestaanden calvarieberg flink in orde gemaakt wordt, ook moet daarop een crucifix geplaatst worden." Blijkbaar is toen pas het crucifix geplaatst. Logischerwijze mag dat ook worden verondersteld voor de beelden van Johannes en Maria. De oorspronkelijke beelden waren van cementsteen en moesten in 2009 noodzakelijkerwijs worden vervangen door de huidige die van natuursteen zijn gemaakt.

Achter de oude Calvarieberg, gedeeltelijk nog onder het huidige altaar, lag nog een graf. Het betreft het graf van deken Franken die op 21 juli 1931 overleed.

Waarschijnlijk heeft dit graf nooit een eigen bedekking gehad. Misschien lag in zijn begrafenis wel de aanleiding voor het oprichten van een nieuwe berg.

In 1932 werd door het kerkbestuur besloten de bestaande berg te laten vervangen door de huidige. Aan architect Antoon L. Bogers, wiens bureau gevestigd was aan de Boschdijk 36 te Eindhoven, werd opdracht gegeven een ontwerp te maken, de aanbesteding te regelen en het toezicht op de uitvoering te houden.

Zijn ontwerp is gedateerd op 24 mei 1932. De openbare aanbesteding vond plaats op 1 juni 1932 in het "RK. Vereenigingsgebouw" aan de Maastrichterweg. Men had kennelijk haast, want uiterlijk op 10 juli 1932 moest het bouwwerk al worden opgeleverd. Aannemer was A. Beeks. Op 18 september 1933 dateert hij zijn eindafrekening ten bedrage van f 1667,-.

De bij de sloop van de bestaande berg vrijkomende steen en brokstukken alsmede het bidbankje moesten opnieuw worden gebruikt. De kelder bestaat uit een in baksteen gemetseld spitsboogvormig gewelf. De zijanten welke naar de ingang leiden zijn in onregelmatig verband gemetselde steenstukken kunradersteen. Boven de ingang staat de tekst: "Begraafplaats van Priesters".

Lijkenhuisje

In de loop van de 19e eeuw was de bevolkingsgroei zodanig geweest dat tegen het einde daarvan de capaciteit van de begraafplaats onvoldoende werd. Het gemeentebestuur overwoog aanvankelijk een uitbreiding aan de noordoostzijde. Over de grondprijs kon men het niet eens worden en de keuze viel op een uitbreiding aan de

zuidzijde. De Kerkhofstraat moest daarvoor wel worden omgelegd.

In 1888 werd zodoende de begraafplaats voor de eerste keer uitgebreid. Omdat de laatste restanten van de kerk inmiddels ook waren verdwenen werd het hele terrein opnieuw gestructureerd.

Passend binnen deze structuur is ook de positie van het lijkenhuisje. Het werd waarschijnlijk meteen bij de herinrichting gebouwd, dus kort voor 1890. Zekerheid bestaat hierover vooralsnog niet. In 1928 was het zodanig in verval dat het moest worden opgeknapt waarbij het "in zoo goed als nieuwe toestand" gebracht werd. Bij de renovatie van 2001 verkeerde het weer in bouwvallige staat en moest het ingrijpend worden gerestaureerd. De westgevel kon daarbij worden behouden, maar de andere gevels en het dak moesten worden vernieuwd.

In 2005 nam kunstenaar Paul van Osch het op in zijn kunstwerk "Tales of Endurance

27

Kapel Maas – Leën

Ter rechterzijde langs het hoofdpad en dicht bij de Calvarieberg bevindt zich de in neogotische stijl gebouwde grafkapel van de familie Maas-Leën.

De kapel werd waarschijnlijk in 1914 gebouwd in opdracht van de in Valkenswaard gevestigde "Maas-Leën Stichting". Deze stichting werd op 27 december 1913 bij notariële akte te Valkenswaard gesticht door de heer Peter Willebrordus Maas, Commandeur in de Orde van het Heilig Graf en notaris te Tilburg. Hij was een zoon van H. Maas en P.C. Leën.

Hij beoogde een familiegraf te stichten voor zijn ouders en ongehuwde familieleden. Hij was een gefortuneerd man, ook ongehuwd, maar niet hier begraven.

Het bouwwerk heeft een rechthoekige plattegrond en heeft een met lei gedekt zadeldak. Onder de kapel bevindt zich een kelder voor de bijzetting van stoffelijke overschotten. Op het timpaan boven de deur staat de inscriptie 'FAMILIE MAAS/LEEN'. Op de spitsbogige omlijsting 'DE DOOD IS DE WEG TOT HET LEVEN H. AMBR.' Het interieur bestaat uit een houten spitsbogig tongewelf, geblokte tegelvloer en altaartafel op consoles, staande op een sokkel.

Tegen de achterwand een marmeren plaquette met het opschrift:

In afwachting
Der eeuwige verrijzenis
Rusten hier
De echtelieden

H. Maas geb. 10 jan. 1819 overl. 22 febr. 1883

P.C. Leen geb. 4 nov. 1821 overl. 26 aug. 1890

Hunnen zwager en broeder

A.L. Leen geb. 8 mei 1824 overl. 24 dec. 1913

Hunne kinderen

J.J. Maas geb. 9 juni 1852 overl. 24 nov. 1882

J.A. Maas geb. 11 juni 1853 overl. 13 sept. 1914

J.M.M. Maas geb. 16 maart 1864 overl. 18 november 1942

Aan de grens van 't aardsche leven
Vangt het ware leven aan
Daarom zij ons doel en streven
Naar dat leven op te gaan.

Naamloze kinderen.

Tot het einde van de jaren zestig van de vorige eeuw werd in katholieke kring vastgehouden aan het principe dat ongedoopte kinderen, die dus niet van de erfzonde waren verlost, dan ook niet in gewijde grond mochten worden begraven. Deze vaak doodgeboren kinderen werden meestal 's avonds volstrekt anoniem begraven. Veel ouders wisten dan ook vaak niet eens waar hun kind was begraven. Zo ook in Valkenswaard. Uit overlevering is echter bekend dat deze kinderen zijn begraven op een strook onder de heg die het vak U (de kindergraven) scheidde van de algemene begraafplaats. Zo'n strook die niet tot de gewijde grond behoorde werd de kinderzoom of 'limbus infantium' genoemd. In de laatste jaren van de vorige eeuw is het latent nog altijd aanwezige verdriet om deze gang van zaken boven komen drijven. In Valkenswaard is deze gedachte ook opgepakt en heeft het gemeentebestuur een dergelijk monumentje laten oprichten. Het staat in vak U dicht bij de plaats waar deze kinderen zijn begraven. Op 13 september 2003 is het tijdens een sobere plechtigheid onthuld en ingezegend door de deken W. Schaar van Valkenswaard. Vermeldenswaard is nog het zandstenen reliëf dat het monumentje bekroont. De voorstelling is ontleend aan het evangelie volgens Lucas, 7e hoofdstuk, versen 11-17: De opwekking van de jongeling te Naïn. Het is afkomstig van een graf dat tot de ruiming rond 1975 in de buurt van de Maas-Leën kapel stond. Door zijn bijzondere waarde is het altijd bewaard gebleven.

Borgers.

Op de meest noordelijke punt van het terrein (positie G-7-11) staat een grafsteen die men op deze plaats niet zou vermoeden. Het is namelijk een van de weinige grafmonumenten die nog herinneren aan het voormalige St. Antoniuskerkhof.

In 1920 was met pastoor Van Vroonhoven als herder een tweede parochie in Valkenswaard gevormd. Kort na zijn aantreden werd er een nieuwe kerk gebouwd aan de Eindhoveneweg. Al spoedig wenste men ook over een eigen kerkhof te beschikken en zo kwam het dat in 1922 een aantal percelen landbouwgrond werden verworven die tegen de bestaande begraafplaats lagen. Slechts een deel daarvan werd daadwerkelijk als zodanig in gebruik genomen. Er kwam ook een eigen toegangsweg (thans de Rosheuvel) naar de Holleweg (thans Waalreseweg). Centraal op het terrein werd vermoedelijk gedacht aan een 1e klas veld. (thans vak K met twee graven resterend K-5-5 en K-5-6) De 2e klas graven werden aangelegd aansluitend aan de noordoostgrens van het terrein. (thans nog aanwezig F-16-15 en G-7-11)

Het zelfstandige St. Antoniuskerkhof heeft slechts vier jaar bestaan. In 1926 werden beide katholieke begraafplaatsen in hun exploitatie samengevoegd en werden de graven aangelegd in aansluiting op de bestaande graven op het St. Nicolaaskerkhof.

Richard Hamond.

Het oudste nog aanwezige graf is dat van Richard Hamond. Het is ook tegelijk één van de meest interessante graven op de oude begraafplaats (U-15-04). Het is een graf met een wapen in de grafsteen en omheind door een ijzeren hek. Deze Richard Hamond was een vermogend man die tot de Engelse landadel behoorde met als landgoed Westacre High House te Swaffham in het Graafschap Norfolk. Hij werd omstreeks 1773 geboren als zoon van Antonie Hamond en Amalia Polly. Kort na zijn geboorte stierf zijn moeder en zijn vader hertrouwde. Hamond kende diverse Valkenswaardse valkeniers en het is waarschijnlijk daaraan te danken dat hij na een ruzie met zijn vader in 1820 naar Valkenswaard is gekomen. Boze tongen beweren overigens nog in 1926 dat hij gevlucht zou zijn omwille van een bedreven moord! Hij trok in bij de valkenier Hendrik Daems, die een woonhuis had op de Markt. Nadat het huis eigendom werd van de koopman Jan van Best, een kleinzoon van Hendrik Daems, blijft Hamond daar wonen. Op 72-jarige leeftijd overlijdt hij op 10 oktober 1845 en laat een groot deel van zijn vermogen na aan de familie Van Best die daardoor tot de zeer

vermogenen gaat behoren. Mede daardoor werd het de zonen van Jan van Best mogelijk gemaakt in Valkenswaard de eerste sigarenfabriek op te richten. Als zodanig symboliseert Richard Hamond dus de overgang van de valkerij naar de voor Valkenswaard eveneens zo karakteristieke sigarenindustrie.

De familie Van Best.

Op 19 februari 1864 stichtten de gebroeders Jan, Jasper van Antoon van Best de eerste sigarenfabriek achter de ouderlijke woning aan de Markt. Nadat het gebouw door brand was verwoest bouwden zij in 1871 een nieuwe fabriek op de Rapelenburg. Na betrekkelijk korte tijd werd de fabriek alleen voortgezet onder Jan van Best. Toen in 1880 Jan van Best echter plotseling was overleden keerde Antoon terug in het bedrijf. In 1955 hield de fabriek op te bestaan en ging op in de Willem-II sigarenfabriek. Voor Valkenswaard is het van zeer grote betekenis geweest dat de Gebr. Van Best het aangedurfd hebben hier een zodanige industrie te vestigen. Velen zouden hun voorbeeld volgen. De familie Van Best heeft ruim een eeuw lang een prominente plaats ingenomen in het industriële en maatschappelijke leven van Valkenswaard.

Van zuid naar noord liggen hier de graven van:

- * J.F.M. (Frans) van Best * 7-7-1880 + 30-7-1959.
Gehuwd met H.J.M. (Etty) van Best-Wiegersma * 30-5-1890 + 25-2-1982.
- * Antoon van Best * 14-5-1848 + 1-8-1926.

Echtgenoot van resp. Maria Catharina Wilhelmina Pompen en van Maria Dymphna van Brussel.

Antoon van Best kwam in aanvaring met het kerkelijk gezag nadat hij een boek had geschreven met de toentertijd geruchtmakende titel "Waarom ik niet geloof; door een gewezen katholiek". Het boek belandde op de index en Antoon van Best werd door de bisschop mgr. Van de Ven als 'openbare zondaar' beschouwd en de H. Sacramenten moesten hem geweigerd worden. Bij het overlijden van zijn eerste vrouw (Maria Pompen) had hij zowel voor haar als zijn eigen begrafenis fl. 100,- gestort. De laatste moesten hem op last van de bisschop worden teruggegeven. Daarop reserveerde hij een graf op de algemene begraafplaats naast de al bestaande graven van de familie Van Best.

- * Maria Catharina Wilhelmina Pompen, * te Sterksel 22-1-1853 + 11-8-1883.
- * Maria Dymphna van Brussel, * te Helmond 15-2-1852 + 26-7-1939.
- * Jan van Best (jr.), * 20-6-1842 + 15-4-1880.

Hij was gehuwd met Josephina Catharina Pompen en medeoprichter van de sigarenfabriek.

- * Johanna Maria Elisabeth van Best, * 21-7-1876 + 20-1-1886.
Johanna was een dochtertje van Jan van Best en van Josephina Catharina Pompen

- * Jan van Best (sr.), * 11-12-1805 + 21-8-1877
x Johanna Maria Jaspers, * 28-2-1804 + 15-1-1887.

- * Jasper van Best, * 20-6-1842 + 20-4-1903.
x Maria Elisabeth Maas, * 13-5-1859 + 7-12-1928.

De familie Boot

- * U-16-02: François Marie Boot * Asten 20 febr. 1860 + 1 dec. 1934.
- * U-16-03: Wilhelmina Cornelia Boot * Asten 7 maart 1851 + 13 aug. 1934.
- * U-16-04: mevr. de weduwe Francisca Maria Boot-de Ligt * 6 april 1821 te

Statutair gevestigd te Valkenswaard
KvK. reg. 54606004

bank: Rabo rek. NL85RABO 0171 6815 41
website: www.opdenrosheuvel.nl

correspondentieadres: de Borchgravestraat 29
5503 SE Veldhoven
E-mail: info@opdenrosheuvel.nl

- Rotterdam + 15 jan. 1910 te Valkenswaard (88 jaar).
- * U-16-05: Hendrik Boot * Asten 26 jan. 1858 + 28 juni 1923.
- * U-16-06: Gerardus Wilhelmus Boot * Asten 12 dec. 1847 + 12 nov. 1914.

Buitengewoon fraai is de compositie van dit vijftal graven: in het midden het met een hek omgeven graf van moeder omringd met de graven van haar vier ongehuwde kinderen. Tot in de dood is het gezin rond moeder verenigd.

Vader Boot was afkomstig van Gorinchem en dominee in Asten. Hij overleed daar op 29 maart 1878 en is waarschijnlijk aldaar begraven.

De familie woonde aan de Brakenstraat 10-12. Gerardus Wilhelmus Boot stichtte daar een textielbedrijf. De textielindustrie is hier echter nooit tot grote bloei gekomen. In 1910 wordt het bedrijf opgeheven. Gerardus Boot was ook ouderling van de Nederlands Hervormde gemeente. Als zodanig legde hij in 1890 de eerste steen voor de nieuwe hervormde kerk aan de Markt: het huidige Weerderhuys. Hij was het die namens de NH-gemeente een deel van de begraafplaats kocht om dat als bijzondere begraafplaats in te richten. Hij ligt dus begraven op de grond die hij zelf kocht. Zijn broer Hendrik was boomkweker. De onderneming was ook gevestigd aan de Brakenstraat en droeg de naam 'Kweekerij Multiflora'.

Dr. J.H. Gijrath.

C-06-02: Johannis Henricus Gijrath en Johanna Maas.

Dit graf lijkt het oudste nog bestaande graf op het Nicolaaskerkhof. Het betreft immers een overlijden van kort na de stichting van het Nicolaaskerkhof. Uit de gemeenteverslagen blijkt echter dat het kerkhof pas enkele jaren later daadwerkelijk in gebruik is genomen. Dit graf moet dus eerst elders hebben gelegen.

Dr. J.H. Gijrath werd in 1816 geboren in Rotterdam en vestigde zich in 1843 als plattelandsdokter in Valkenswaard. Die functie heeft hij uitgeoefend tot 1900 en daarnaast vervulde hij functies in het maatschappelijk leven. Hij was Ereburger van Valkenswaard, ridder in de orde van de H. Gregorius den Groote van den Heiligen Stoel en ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Van 1874 tot zijn dood in 1900 was hij lid van Provinciale Staten.

Hij was in 1844 gehuwd met de brouwersdochter Johanna Maas (1824-1906) uit de herberg 'de Posthoorn' op de Markt. Zij was een zuster van de herbergier en brouwer Driek Maas die later lijmfabrikant werd. Het echtpaar bewoonde een voor die tijd statig huis op de Markt dat zij op het einde van de jaren zestig van de 19e eeuw lieten bouwen (links van het oude gemeentehuis).

Karel Mollen.

* O-05-02:

Het graf van Karel Theodorus Mollen en zijn echtgenote Elisabeth Maria Panken. Karel Mollen was de laatste valkenier uit het bekende valkeniersgeslacht. Zijn vader Adriaan was hoofdvalkenier op 't Loo in dienst van koning Willem III. Karel, wiens hoofdberoep uurwerkmaker was, was niet alleen bekwaam valkenier maar ook bedreven in het africhten van valken en het maken van attributen voor de valkenjacht. Hij overleed op 31 dec. 1935. De Karel Mollenstraat werd naar hem vernoemd.

“Valkenswaard dankt zijn naam aan de valkerij: het vermaak van de aristocratie in de jacht met de vogel.

De kruisvaarders hadden het jachtspel vanuit het oosten naar Europa gebracht.

Valkenswaardse valkeniers waren bekend als vangers, als africhters en als verzorgers aan de vorstelijke hoven van heel Europa.

Met het aflopen van het Ancien-Regime verloor de adel zijn macht en vermogen en ging het bergafwaarts met de valkerij. In beperkte mate leefde de activiteit nog voort in de 19e eeuw”.

Zusters Carolus.

In 1920 werd in Valkenswaard een tweede parochie gevormd. Sint Antonius werd haar beschermster en W. van Vroonhoven werd haar herder.

Pastoor Van Vroonhoven slaagde erin de zusters van de Heilige Carolus Borromeus, ook wel aangeduid als de 'Zusters onder de Bogen', uit Maastricht naar Valkenswaard te halen om te voorzien in de sociale zorg, het onderwijs, de ziekenzorg en opvang van de jeugd. Om in een eerste huisvesting te voorzien werd een woning gehuurd van de gebrs. Jeurissen in de Spoorstraat. Op 2 februari 1930 betrokken de zusters een nieuw klooster annex ziekenhuis aan de Oranje Nassaustraat. Als laatste rustplaats voor de overleden zusters werd een afzonderlijk deel op de begraafplaats ingericht. Omdat beide parochies op de begraafplaats sinds 1926 waren samengevoegd kon het gebeuren dat de congregatie uit de Antoniusparochie een plaats kreeg op het voormalige Nicolaaskerkhof.

De afzonderlijke grafkruisen zijn inmiddels vervangen door één vervangend monument met de namen van alle hier begraven zusters.

Rinus Michels.

* K-06-01:

Dit is het familiegraf Hulsbosch-van der Sanden. Hendrik Hulschbosch woonde op de hoek van de Leenderweg en de Bakkerstraat waar hij een manufacturenwinkel bezat. Het pand werd in 1962 gesloopt en betrokken bij restaurant Normandie. Ze hadden een dochter Willy die ook hier is begraven. Ze trouwde met de bekende Amsterdammer Rinus Michels.

Rinus Michels werd geboren op 9 februari 1928 te Amsterdam en overleed op 3 maart 2005 te Aalst (België) na complicaties van een hartoperatie. Rinus begon zijn voetbalcarrière als speler bij AJAX waar hij in het seizoen 1965-1966 trainer werd en tal van successen behaalde. Vanaf 1973 brak hij internationaal door en trainde Barcelona en FC Köln. In 1974 bracht hij het Nederlands elftal naar het zilver op het wereldkampioenschap. In 1988 kon hij zijn loopbaan bekronen met goud op het Europees kampioenschap. Hij behoort tot de grootste namen van het Nederlandse voetbal en kreeg de bijnaam/eretitel "De Generaal". Na crematie werd zijn as hier bijgezet in het familiegraf bij zijn vrouw en schoonouders.

Begraafplaats Eikenhof.

Als de gemeente in 1965 eigenaar is geworden van de gehele oude begraafplaats zijn er diverse plannen om de begraafplaats opnieuw in te richten en gedeeltelijk te verplaatsen. Uit demografische prognoses wordt het steeds duidelijker dat dit gebied, inmiddels ingeklemd tussen verschillende dorpsuitbreidingen, op termijn onvoldoende soelaas kan bieden.

In 1967 raadpleegt het college van burgemeester en wethouders ir. Meijsing, de stedenbouwkundig adviseur van de gemeente. Meijsing blijkt geporteerd te zijn van enkele gunstig gespreide begraafplaatsen voor deelgebieden. Hij is geen voorstander van één grote centrale begraafplaats ergens ver in het buitengebied. De bereikbaarheid en de verkeersbewegingen richten zich daartegen. Bovendien acht hij het niet juist de overledenen zo ver van zich af te stoten. Daarmee voegde hij zich dus niet in de algemene maatschappelijke beweging die de neiging vertoonde de dood steeds meer in de taboesfeer te brengen. Hij adviseert enkele kleinere, goed gesitueerde begraafplaatsen, bijvoorbeeld de huidige, één in het Kloosterakkersgebied en één voor het gebied ten oosten van de Eindhovenseweg die dan eventueel tussen de spoorbaan en de Maastrichterweg kan liggen.

Als mogelijke locatie wordt bijvoorbeeld ook nog gedacht aan het gebied in het noorden van Valkenswaard aan de oostflank van het sportpark.

De keuze

In hun vergadering van 16 maart 1967 nemen burgemeester en wethouders kennis van het overleg met de stedenbouwkundige. Kennelijk wordt toch aangestuurd op één centrale begraafplaats en Meijssing schrijft bij brief van 4 september 1967 dat hij de voorkeur zou geven aan een terrein nabij de Deelshurk. De grondwaterstand maakt de betreffende locatie echter minder geschikt.

De keuze valt uiteindelijk op één centrale begraafplaats ten zuiden van Valkenswaard (de huidige locatie).

Op 6 juni 1969 buigt het college van burgemeester en wethouders zich over het voorstel met de presentatie van het ontwerp voor de aanleg en de daarmee gemoeide kosten.

Het ontwerp is van de hand van het toenmalige hoofd van de gemeentelijke plantsoenendienst, de heer J. Rebel.

Hij ontwierp naar de inzichten van de tijd een orthogonale structuur met veel groen en uniformiteit in de staande grafstenen.

In de raadsvergadering van 25 september 1969 wordt groen licht gegeven voor de aanleg.

Op 1 september 1971 was het zover dat de nieuwe begraafplaats kon worden opengesteld. In 1979 werd voorzien in de bouw van een aula met dienstruimten naar ontwerp van de plaatselijke architect Joep Hertroijs.

Met de opkomst van de crematie werden ook de daaruit voortkomende wensen op de Eikenhof gefaciliteerd zoals strooivelden en urnenkeldertjes.

In 2010 is een begin gemaakt met uitbreiding van de begraafplaats.

De naam.

Op 20 oktober 1971 boog het college van Burgemeester en wethouders zich over de naamgeving. Er lagen twee voorstellen ter tafel: "De Sille" of "Eikenhof".

De eerste naam was afkomstig van een bestaande watergang, maar de raadscommissie zag daar weinig in en het college koos voor de naam "Eikenhof". Deze naam werd ingegeven door de aanwezigheid ter plaatse van drie oude eiken. Bovendien zouden er nog diverse soorten eiken worden geplant.

Parochiebegraafplaats Sint Martinus te Dommelen.

De middeleeuwse kerk met begraafplaats bevond zich aan de huidige Kerkakkerstraat. Zoals in deze streken gebruikelijk lag die kerk eenzaam in de akkers.

In 1882 werd onder het pastoraat van Amandus Somers begonnen met de bouw van een nieuwe kerk aan de Bergstraat. De bekende architect Hendrik van Tulder (Tilburg, 1819 – Brussel, 1903) leverde het ontwerp. Bij de kerk die op 1 mei 1883 in gebruik werd genomen, werd ook een begraafplaats aangelegd.

Rondom kerk en pastorie liet pastoor Alphonsus Martinus Maria Bolsius ('s-Hertogenbosch, 3 mei 1861 – Geffen, 10 juni 1932), die van 1906 tot en met 1927 de Dommelse kerk bediende, de nog steeds grotendeels bestaande prachtige tuin aanleggen, met twee vijvers en een gracht, door buizen met elkaar en uiteindelijk met de Dommel verbonden. Hier kon voldoende vis voor de pastorie op worden gehouden, tot en met forel. In deze tuin bevinden zich thans verschillende monumentale bomen. Mede door de tuin is de begraafplaats idyllisch gelegen.

De kerk werd in 1930 onder leiding van J. Stuijt, architect uit 's-Gravenhage en de heer P. Staals, gemeentearchitect van Valkenswaard, verbouwd.

Parochiebegraafplaats Sint Servatius te Borkel en Schaft.

In 1845 kwam een nieuwe kerk gereed voor de dorpen Borkel en Schaft. Men liet letterlijk de kerk in het midden want het oude Borkel lag westelijker als een kransakkerdorp rond de Straterakkers. Er stond ook al de school en het raadhuisje volgde later. Een nieuw dorp ontstond.

Bij de kerk werd aan de noordzijde (de zijde van de Dorpsstraat) een kerkhof aangelegd. Het terrein van de kerk werd omgeven door een gracht die vanuit de Dommel werd gevoed. De eerste overledene die hier op 15 september 1845 zijn laatste rustplaats vindt, is landbouwer Theodorus Nollen. Omstreeks 1877 kreeg het kerkhof een hekwerk aan de voorzijde en enkele jaren later, in 1882, werd het voorzien van een muur aan de zijde van de Dorpsstraat. Dat was vermoedelijk ook het moment waarop de gracht die het complex omgaf, werd gedempt.

Als in de jaren 1923/1924 de kerk wordt verbouwd en de aangebouwde pastorie bij de kerk wordt getrokken vindt uitbreiding van het kerkhof plaats met de voormalige voortuin van de pastorie.

Een tweede uitbreiding vond plaats aan de zuidzijde van de kerk. Die uitbreiding is sinds maart 1995 in gebruik.

33

Brits Ereveld aan de Luikerweg.

Valkenswaard was de eerste plaats in Nederland die door de oprukkende Britse troepen bevrijd werd. Tijdens de Britse opmars in Nederland in september 1944 (Market Garden) werd er hevig gevochten in de bossen rondom Valkenswaard. De meeste van de graven van Valkenswaard War Cemetery zijn afkomstig van Britse militairen die gesneuveld zijn bij deze gevechten.

Van de 222 graven zijn er 220 van het Britse leger (6 hiervan zijn niet geïdentificeerd) en 2 van de Royal Air Force.

Elk jaar vinden hier twee herdenkingen plaats: op 4 mei en op 17 september, de dag dat Valkenswaard werd bevrijd.

Het ereveld ligt op de gemeentegrens met Bergeijk en dus in twee gemeenten.

De begraafplaats wordt beheerd door de Commonwealth War Graves Commission.

De begraafplaatsen van de Commonwealth War Graves Commission (CWGC) werden ontworpen door enkele van de meest vooraanstaande architecten van hun tijd. Voor zover mogelijk wordt gestreefd naar behoud. Op alle graven van Commonwealth slachtoffers staat een eenvoudige standaard grafsteen, ongeacht rang, ras of geloof. Bovenaan iedere grafsteen is het nationale embleem of het insigne van het krijgsmachtonderdeel of regiment gegraveerd, gevolgd door rang, naam, eenheid, sterfdatum, leeftijd en, gewoonlijk, ook een religieus embleem

Cross of Sacrifice

Het Cross of Sacrifice is een herdenkingskruis dat terug te vinden is op honderden militaire begraafplaatsen van de CWGC. Het kruis werd ontworpen door Sir Reginald Blomfield en is meestal terug te vinden op begraafplaatsen met 40 graven of meer. Het is een vrijstaand wit kalkstenen Latijns kruis op een achthoekige basis. De grootte van het kruis varieert van 4 tot 9 meter en op de voorkant van het kruis is meestal een bronzen zwaard bevestigd. Op grote begraafplaatsen, maar niet hier, bevindt zich meestal ook een Stone of Remembrance van het oorspronkelijk ontwerp.

Bijlage 3 Plattegrond Oude Begraafplaats

34

Blauw: beoogde nieuwe paden ter versterking van de recreatieve waarde

Groene baan: de rijen die voor her-uitgifte van graven in aanmerking komen

Groen omlijnd: het gemeentelijk monument